

Remissvar MSB, ISSN 2000-1886

Riksförbundet SPES – SuicidPrevention och Efterlevandes Stöd har tagit del av remissutgåva *Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps föreskrifter om innehåll och struktur i kommunens handlingsprogram för förebyggande verksamhet och räddningstjänst, 2021-01-15*. Nedan följer vårt remissvar.

Inledande anmärkning

Vid genomläsning av nämnda skrift finner vi inga föreskrifter kring suicid och suicidförsök som olyckstyp. Detta finner vi mycket bekymmersamt.

Suicid som olycksfall

En vanlig missuppfattning är att suicid skulle vara utfallet av en rationell beslutsprocess och att det inte går att göra något för att rädda människor som "ändå inte vill leva". Inget kunde vara mer felaktigt. Suicid är resultatet av ett lidande och desperation som i stunden överskrider personens resurser att hantera densamma. Ofta rör det sig om en snabbt övergående impuls. Den som får hjälp att överleva sin impuls är i regel tacksam att vara vid liv. Av denna anledning benämns suicid ofta som *psykologiska misstag* eller *psykologiska olyckor*. Att utgå från detta perspektiv på suicid är ett av nio områden i det av Riksdagen beslutade *nationella handlingsprogrammet för suicidprevention* från 2008.

Varje år inträffar ca 1600 suicid i Sverige. Av dessa utgör en stor andel händelser som inträffar i den yttre miljön. Det handlar exempelvis om suicid genom hopp från hög höjd (huvudsakligen från broar, byggnader och branter), genom påkörningar av fordon eller kollektiva färdmedel, genom trafikolyckor, drunkning och självförvållade bränder, hängningar och intoxikationer. MSB uppskattade 2015 i sin rapport *Samhällsekonomiska konsekvenser av fullbordade suicid* att samhällskostnaderna för suicid uppgick till 9 miljarder kronor per år (2014), och därutöver en humankostnad i form av 38 000 förlorade levnadsår.

Att suicid som olyckstyp inte är specifikt omnämnt i föreliggande förslag från MSB är något vi finner ytterst beklagligt. SPES erfarenhet av kommunernas hittillsvarande arbete med olycksprevention är att de sällan eller aldrig behandlar suicidolyckor. Just därför förordar vi att suicid inarbetas i den aktuella föreskriften, exempelvis under olyckstypen "nödständig person", som föreslagits i remissvar från Räddningstjänsten i Jönköpings kommun.

Suicid i yttre miljö

En stor andel av larm om förestående suicid gäller yttre miljö och iakttagelser från tredje man, eller från den nödställda själv. Något som är karaktäristiskt för suicid och suicidförsök i yttre miljö är just att de ofta är impulshandlingar. Det kan röra sig om minuter mellan den första tanken på suicid till genomförandet av försöket. Under dessa minuter av ambivalens hos den nödställda kan liv räddas. Därav är en snabb ärendehantering helt central vid suicidlarm.

I Stockholm har blåljusmyndigheterna sedan 2012 en samordnad ärendehantering och kommunikation kring suicidrelaterade larm under namnet SPIS (Suicidprevention i Stockholm). Mantrat för samarbetet är "först på plats räddar liv", alltså inte olikt hur

blåljusorganisationerna samarbetar vid SALSA-larm vid hjärtstopp i Stockholms län, en arbetsmodell som spridit sig till andra län och ökat andelen personer med hjärtstopp utanför sjukhusmiljö som räddas till livet. Utryckning vid SPIS-larm sker tyst för att inte påkalla stress och oönskad uppmärksamhet för den nödställda. Erfarenhet från SPIS-samarbetet är att räddningstjänst ofta tenderar att vara första blåljusorganisation på plats. Räddningstjänsten förfogar också över resurser och kompetens som andra blåljusorganisationer saknar, såsom skyddsutrustning, stegar, dykare och brytverktyg, om situationen så kräver.

Kommunens övriga förebyggande arbete

Ett annat effektivt skydd mot impulsiva suicid i yttre miljö är fysiska barriärer, som förstärkta räcken på broar samt plattformsväggar i spårområde. Att på detta sätt begränsa tillgång till metod för suicid tillhör de bäst evidensbelagda suicidpreventiva interventionerna vi idag känner till. Även detta är naturligtvis av stor relevans för kommuner i arbetet kring att förebygga olyckor. Inte minst kommer dessa interventioner ofta med positiva synergieffekter. Exempelvis att vanliga fallolyckor förebyggs och att miljön upplevs tryggare av tex synskadade och barnfamiljer, men också att buller och luftburna skadliga partiklar minskar för personer som uppehåller sig i dessa miljöer. Se gärna SKR:s skrift *Förebygga Suicid i fysisk miljö* (länk nedan).

Slutligen

Vi vill poängtera att det är väl underbyggt att definiera suicidhändelser i den yttre miljön som olyckor. Folkhälsomyndigheten och ledande forskare, inom bland annat NASP (Nationellt Centrum för Suicidforskning och Prevention) betraktar idag suicid som psykologiskt betingade olycksfall. Därför bör denna olyckstyp inkluderas i det förslag till handlingsprogram som nu föreligger.

Stockholm 2021-04-13

Förbundsstyrelsen

Riksförbundet SPES – SuicidPrevention och Efterlevandes Stöd

Nationella handlingsprogrammet för suicidprevention

<https://www.folkhalsomyndigheten.se/suicidprevention/material-och-stod/nationellt-handlingsprogram/>

SKR:s skrift *Förebygga Suicid i fysisk miljö* (2019)

<https://skr.se/tjanster/merfranskr/rapporterochskrifter/publikationer/forebyggasuicidifysiskmiljo.28586.html>

RESPI – Om evidensbaserade rekommendationer för suicidpreventiva insatser

<https://respi.se/>

MSB:s skrift *Samhällsekonomiska konsekvenser av fullbordade suicid* (2015)

<https://rib.msb.se/filer/pdf/27977.pdf>